

latot. Szalaiit érezhetően ez utóbbi foglalkoztatja a legjobban, amelynek feladatát abban látja, hogy „a cigányság politikai önértelmezésének kérdését” fordítsa át általános társadalmi kérdéssé. A megközelítés kiindulópontjává az „elismerésért folyó harc” kategóriája válhat, amely Szalai szerint „a jelenkori társadalmi folyamatok magyarázatára törekvő társadalomelméletben” is „termékeny kiutat kínál”. (554.) „Az elmélet kiindulópontja az a felismerés, hogy a mások általi elismerés az egyénnek éppen olyan megvonhatatlan alapszüksége, mint a kenyér, a víz vagy a ruházat. Az elismerés szüksége azonban egy lényeges ponton különbözik a materiális alapszükségektől: míg az utóbbiaknak alanya maga a szubjektum, az előbbi – a dolgok természete folytán – a személyközi viszony. [...] ..az elismerésért vívott mozgalmak középponti problémája tehát az identitás személyesen elszenvedett sérelmeinek helyrehozatala és ehhez olyan fogalomkészlet és szótár kimunkálása, amely az egyéni sérelmek kollektív jellegét ragadja meg.” (555–556.)

Ezen a ponton a recenzens, bár elismeri a megközelítés jogosságát (sőt szükségességét), nem tudja elhallgatni aggodalmait sem: a „kollektív sérelmeket” megfogalmazó fogalomkészlet és szótár alkalmazása rövid távon mindenképp a konfliktusok fokozódása felé hat, hosszabb távon pedig megszilárdulhat a problémák erőszakos „megoldásának” gyakorlata. A kötetben hasonló aggodalmakat fogalmaz meg Kis János⁵ vagy Kemény István is, igaz, utóbbi azt a komoly dilemmát is megfogalmazza: bár az erőszakos szerveződések tevékenysége nem helyeselhető, esetleges megalkulásuk és fellépésük mégis járhat pozitív hozadékkal is: „A nem cigány lakosság nagyon gyengének tartja ugyanis a cigányságot, ami hozzájárul a cigányellenes akciók bátorságához. Ezt csak felerősíti, hogy szemmel láthatóan a kormány is így kezeli a cigányságot. Az USA-ban például a szegregációs törvény meghozatala után az is kellett a feketék helyzetének megváltozásához, hogy létrejussanak olyan törvényes szervezetek, mint például a Martin

Luther King-féle polgárjogi mozgalom, de még az is, hogy olyan erőszakra alapozott, tehát törvénytelen szövetségek, mint a Fekete Párducok. Szó sincs róla, hogy a Fekete Párducokhoz hasonló mozgalmakat kívánám, de erős kisebbségi politikai és érdekérvényesítő szervezetekre szükség volna.” (139.)

A kötet szerzőinek egyike sem naiv. Jól látják, hogy az előítélet és pénztelenség óriási gondot jelent, de ha valami csoda folytán ezek terén gyors javulás következne be, akkor sem csökkennének rögtön ezzel arányban a feszültségek. A jó szándékú anyagi juttatások nem segítenek automatikusan a szegény sorsú roma közösségeken, illetve vannak nehezen feloldható dilemmák, mint például az önkormányzatiság elve, (jelenlegi) gyakorlata és a diszkrimináció elleni harc gyakran feloldhatatlannak tűnő ellentmondásai. Nem véletlenül visszatérő szófordulat, több tanulmányban is találkoztam vele: „ördögi kör”. Minden jel arra utal, hogy tartósan velünk élő, rövid távon nem feloldható problémaegyüttessel van dolgunk.

Dupcsik Csaba

LEVELEK AZ ÜVEGFALON TÚLRA

Ted Hughes: Születésnap levelek
Fordította Géher István, Gergely Ágnes, Gömöri György, G. István László, Imreh András, Kántor Péter, Lázár Júlia, Mesterházi Mónika, Rakovszky Zsuzsa, Tandori Dezső, Várady Szabolcs
Európa, 2001. 221 oldal, 1980 Ft

Ted Hughes leveleskönyvének egyik visszatérő látomása a két ember közötti üvegfal, amely csábítón látni engedi a másikat, egyszerre mind mereven el is választ tőle. „Rovar voltam, odakim, a saját házi / Drámám ablaküvegén” – írja A NYÚLFOGÓ című szövegben, amely Sylvia Plath azonos című versének újraírása. A kötet ugyanis legalább annyira Sylvia Plathé, mint Ted Hughesé. A borítón is ketten láthatók: az éles arcvonású férfi háttérben fölsejlik a régen eltávozott feleség, a másik költő kísértet-arca – mindörökre az üvegbura alatt.

A két költő a magyar olvasók számára sem

⁵ „Néhány évtized múlva... fel fog lépni a roma népvételek új nemzedéke, akik azt mondják a híveiknek: Ne hallgassatok az állampolgári jogaitokról papoló Horváth Aladárékra. A magyar államban soha nem lesznek jogaitok, ez az állam nem a tiétek... [...] S onnan kezdve a magyar társadalom alapvető problémája az lesz, hogy mit tud kezdeni a roma nacionalizmussal.” (145–146.)

ismeretlen. Plath önéletrajzi fogantatású regénye, *AZ ÜVEGBURA*, verseskötete (*ZÚZÓDÁS* címmel), naplóinak részletei, novellái magyarul is olvashatók, és Hughes számos fontos verse is hozzáférhető fordításban. A kettejük kapcsolata iránt érdeklődők kézbe vehetik Janet Malcolm *A HALLGATAG ASSZONY* című életrajzát is, amely a Plath és Hughes körül kialakult életrajz- és kritikaipar szövevényein keresztül olvassa a két életet és életművet. A SZÜLETÉSNAPI LEVELEK-et is nehéz ezen az összefüggésrendszeren kívül olvasni, bár öntörvényű világa van. Az intertextualitás és az életrajziség azonban annyira erősen érvényesül benne, hogy a két költőt egyáltalán nem ismerő olvasó könnyen vélheti a szövegeket egy meg nem írt kulcsregény lábjegyzeteinek vagy vázlatainak.

Az írópárt körülvevő kultusz persze szikár életrajzi és irodalomtörténeti tényeken nyugszik. Az 1930-as születésű Ted Hughes az ötvenes évek végén robbant be az angol költészetbe, és az akkorra széles körben elfogadott, egyszerű nyelvű és ironikus *Movement* csoporttal szemben új színfoltot kevert ki a kor lírájának palettáján. Versei tele vannak burjánzó metaforákkal, lírai énje azonosul a természettel. Hughes és a nála két évvel fiatalabb amerikai költő, Sylvia Plath, ugyancsak az ötvenes évek második felében, még egyetemista korukban találkoztak, és rövid ismeretség után házasságot is kötöttek. Már született egy fiuk és egy lányuk, amikor kapcsolatuk romlani kezdett, különköltöztek. Az öngyilkosság gondolatával korábban is foglalkozó Plath 1963 februárjában szánta el magát a végzetes lépésre. Mint minden életrajz leírja, gyermekeinek először kikészítette a reggelit, a konyhaajtó réseit gondosan betömte, és kinyitotta a gázcsapot. Van olyan föltételezés, mely szerint valójában arra számított, hogy még időben észreveszik és megmentik, ez azonban kevésbé valószínű, mint az, hogy a halált választotta. A SZÜLETÉSNAPI LEVELEK tanúsága szerint ezt férje is mindig így látta.

Bár Hughes ekkor már másik nővel élt együtt, az eset annyira megrázta, hogy három évig képtelen volt verset írni (kivéve gyermekverseit). Az első költemény, amely ennyi idő elteltével kikerült a tolla alól, ugyanúgy újraírás, mint az itt ismertetett kötet: a SKYLARKS Shelley *EGY MEZEI PACSIRTÁHOZ* című versének parafrázisa. A Shelley-féle könnyedséggel, anagtalansággal szemben csupa ólomcsúly és erőlködés:

az életrajz felől olvasva a gravitációval küzdő pacsirta maga a lírai én, aki a veszteség és bűntudat szörnyű súlyától igyekszik szabadulni.

A sors azonban nem hozott földoldozást. 1969 márciusában élettársa, Assia Wevill háborzongató módon megismételte az első feleség öngyilkosságát – azzal a különbséggel, hogy ő közös gyermeküket, a négyéves Shurát is magával vitte a halálba, amikor kinyitotta a gázcsapot. Hughes elzárkózott attól, hogy akár interjúkban, akár önvallomásokban értelmezze a megismétlődő borzalmat. Csak annyit nyilatkozott szűkszavúan, hogy míg első feleségének halála elkerülhetetlen volt (!), addig Assia öngyilkossága elkerülhető lett volna, csak egy szerencsétlenül elfajuló és időben föl nem oldott veszekedés idézte elő. Még azt is elhárította, hogy egyáltalán ismétlődés-ként élje át a második öngyilkosságot. Erre a SZÜLETÉSNAPI LEVELEK-ben sincs utalás, noha Assia alakja (újabb kísértéként) feltűnik. Ted Hugheson azonban örökre rajta maradt a bélyeg: ő az a férfi, aki két nőt is öngyilkosságba hajszolt. Ezt a képet sokak szemében megerősíti költészetének kíméletlen, agresszív vitalitása. Az ölés és az erőszakos halál ugyanolyan központi motívumai életművének, mint az első és második világháborús költők verseinek. Nem véletlenül hangsúlyozza ezt ő maga is a nálunk kevésbé ismert Keith Douglas kötetéhez írott előszavában. A különbség az, hogy míg Douglas katonaként élte meg a második világháborút (és huszonnyéves évek korában el is esett), Hughes olyan békeidő fikcióját alkotta meg szövegeiben, amelyben az öldöklés ugyancsak mindennapi, sőt *természetes* a szó etimológiailag látható értelmében: a természet rendjéből eredő. De a háttér nála is a háború, mint a SZÜLETÉSNAPI LEVELEK egyik versében, A TENGERTART-ban írja, szembeállítva saját európai tapasztaltságát Sylvia amerikai naivitásával: „*Sajnos – / Mondtam –, még nem hevertük ki a fedezéket, / A lövészárkot, a rohamunkát és az óvóhelyet.*”

Ez a Sylvia–Ted szembenállás egyik jelentése: az amerikai feleség és az európai férfi. Furcsán hangozhat ez közép-kelet-európai füleknek, különösen, ha valaki a világháború tragikus átélésében látja európaiságának lényegét, hiszen amin Anglia keresztülment, az nem mérhető a kontinens közepének szenvedésé-

hez. Ne feledjük azonban, hogy fikcióról van szó. Hughes a hatvanas évek közepén az irodalomban kereste azt a katarzist, amely saját rémségeit (akkor még csak Sylvia Plath halálát, később Assia és Shura elvesztését) elviselhetővé tette, ezt pedig – saját bevállása szerint – csak a világháború utáni kelet-európai lírában találta meg, főleg a szerb Vasko Popa, a lengyel Zbigniew Herbert, a cseh Miroslav Holub és a magyar Pilinszky János lírájában. Utóbbtól egy kötetnyi verset le is fordított (vagy inkább átírt) Csokits János segítségével.

A dichotómia legtöbbször értelmezett jelentése azonban mégis a férfi-nő szembenállás, és ebben már zavarba ejtő módon sűrűlödik az életrajz és a hughesi fikció. A kapcsolat „olvasói” Plath öngyilkossága óta mindig is két táborra oszlottak: azokra, akik Sylviát a dominanciára törő és erőszakos Ted áldozataként látják, és azokra, akik a férfit látják áldozatnak egy hisztérikus nő (később kísértet) markában. Ezzel szemben Hughes költészete olyan mítoszokat teremt, amelyekben vagy egyforma súllyal van jelen a női és a férfiúi elv, vagy egyértelműen a női princípium uralkodik. Ez az egyik oka annak, hogy nem szerette a protestáns keresztyénség (számára túlságosan maskulin) világméretét. Leghíresebb és leghírhedtebb versének, A HÉJA ELÜL címűnek (magyarul I. a *Nagyvilág* 1998/7–8. számában) beszélője a költő saját értelmezése szerint nőnemű.

Ez azonban nem földhette el az életrajz sötét vonásait, s különösen nem adott magyarázatot a hosszú hallgatásra. Hughes ugyanis évtizedeken keresztül nem dolgozta föl verseiben Plath elvesztését. Több mint három évtizednek kellett eltelnie ahhoz, hogy önként fölszakítsa a sebet, és megírja a kötetnyi fiktív „levelet”. 1997 tavaszán ugyanis megtudta, hogy gyógyíthatatlan rákja van, az élményt pedig ki akarta írni magából. A betegséget a rá jellemző sztoikus fegyveléssel viselte, legszűkebb környezetén kívül senki nem tudott róla egészen 1998 őszén bekövetkezett haláláig.

A SZÜLETÉSNAPI LEVELEK ekkorra már bestseller volt Angliában. A neki tulajdonított jelentőséget az is mutatja, hogy már 2000-ben egész kötetnyi elemzés jelent meg róla Erica Wagner tollából, ARIEL'S GIFT címmel. Ebben a szerző Hughes több évtizedes hallgatását a költői alkattal magyarázza: bár Plath a XX. század egyik legnagyobb vallomásos költője

volt, férje lírája nem ilyen jellegű. Helyesen mutat rá azonban arra is, hogy a naplóforma (hiszen e „levelek” inkább mondhatók naplóbejegyzéseknek) nem előzmény nélküli az életműben: az önálló kötetben is kiadott MOORTOWN ciklus formailag napló. Föltehetőleg ennek írásával egy időben (a hetvenes évek végén) kezdte írni a költő a SZÜLETÉSNAPI LEVELEK-et is, amelyekben Plath fiktív alakként éled újra. Wagner irodalmi előzményeket is említ, elsősorban Thomas Hardy SOME RECOLLECTIONS és a kortárs skót költő, Douglas Dunn ELEGIES című kötetét, amelyek az elvesztett feleség emlékére íródtak. (A sort ki lehetne egészíteni Peter Porter hasonló témájú versével is.) Ilyen módon – teszi hozzá Erica Wagner – Plath szelleme abban a hagyományban éledt újjá, melynek Hughes is részévé vált.

Ha az életrajzok felől közelítjük a kötetet, akkor fölvetődik a kérdés: melyik Plath formálódik újjá a versekben? Az ötvenes évek szőke szépsége, a hisztérikus, önmagát öngyilkosságba hajszoló amerikai bálvány vagy a zseniális költő, a saját szuverenitásáért életében és szövegeiben egyaránt küzdő feminista? Ugyancsak Wagner idézi Hughes egyik nyilatkozatát, mely szerint Plath szövegei egyetlen történetet mondanak újra és újra: saját Ödipusz-komplexusát és annak következményeit. Ez igaz lehet, de föltehetjük a kérdést: kell-e ennél több egy katartikus erejű életműhöz? Már csak azért is indokolt a költői kérdés, mert sokak szerint egyelőre a Plath-mű időtállóbbnak látszik, mint Hughes költészete.

Bár a kötet elolvasása után könnyen alakulhat ki az a véleményünk, hogy a fiktív alak a hisztérikus Sylvia, ne hamarkodjunk el az ítéletet. Inkább gondoljuk át még egyszer, hogy a magától értetődő kérdést jól tettük-e föl. Janet Malcolm fönt említett könyvében fölvetett egy másik alapvető talányt: ha Hughes annyira szeretne volna kizárólagosan birtokolni Plath életének tényeit, „miért osztogatta őket szabadon az olvasóközönségnek?” Válasza pedig az, hogy Hughes magának követelte az autentikus olvasó, a fölülbírálhatatlan értelmező jogát. Ez történt a SZÜLETÉSNAPI LEVELEK-ben is (amely későbbi keltezésű, mint Malcolm 1993-as könyve): a lírai ének immár nem kell választania az élettárs és a múzsa között (mint Plath életében *mindkettejüknek* kellett), hanem az egykori élettársat allegoriaként konstruálja

meg. A kötet negyedik versében, A LÁTOGATÁS zárlatában ezt írja: „*Tíz éve halott vagy. Csak sztori. / A tied. Az enyém.*” Ez azonban nem igaz. A történet végérvényesen köztulajdonná vált, s az egész könyv azt sugallja: a lírai ént legyűrte a maga teremtette mítosz.

Ezzel ez a bizonyos lírai én is tisztában van (és közben szerepet játszik, ezért nem azonosítanám könnyedén a valódi Hugheszal). Olvasható a kötet kapitulációk sorozataként, egyetlen nagy megadástörténetként, mitikus önfeladasként. Az egykori látogatás emléke (amely egy részeg éjszakán zajlott le) misztikus, pogány vizitációvá válik, a fiktív nőalak démoni erővel csap le az ugyancsak fikcióként megkonstruált férfira. Így ő kénytelen ráébredni az addigi költészete alapszöveget alkotó sámánbeszéd lehetetlenségére (A LÖVÉS), lemondani a maskulin szerepről (HŰSÉG) és – mint Erica Wagner írja – rájönni arra, hogy a látszólagos szabadság valójában börtönlét (LEPÉNYHALAK – talán a kötet legerősebb verse).

Hughes az itt és mostból rekonstruálja a múltat mint a jövő (a későbbi múlt) megérzését. „*Most látom, azt a magányos kislányt láttam, / Aki majd meghal*” – írja A KÉK FLANELKOSZTŰMBEN, azaz: csak most értem, hogy annak idején mit is értettem meg. Az olvasó pedig töprenghet, hogy mit kezdjen ezzel az aporiával: önigazolásként vagy fatalizmusként értse, esetleg nyugodjon bele, hogy nem lehet mindent megérteni? Már csak azért is könnyen ez utóbbira hajlik, mert Hughes nem tagadja meg önmagát: az irracionális vitalitásnak, a mindent átható akaratnak ebben a kötetben éppen olyan nagy szerepe van, mint a korábbi művekben. Ennek leggyakoribb és szinte már agresszív szimbóluma a test mint az élet és a fej mint a halál jelének szembeállítás. Mint néhány korábbi vers (FEBRUARY, FEBRUARY 17th), úgy AZ AGYAGFEJ, a GONOSZFÖLDJE vagy a HORGÁSZTÉG is ezt az ellentétező szimbólumpárt használja. Éppolyan erős a D. H. Lawrence-utánérzés, mint a fiatal Hughes lírájában: a vér nála is erősebb az értelemnél. (Nem véletlen, hogy a két író ellen időről időre fölhozott vádak is annyira hasonlóak, még ha erősen vitathatók is.)

Magát földadó harcos tehát a SZÜLETÉSNAPI LEVELEK írója vagy győztes hadvezér? Azt mondja-e, hogy a jövő már kódolva volt a múltban, csak ő vak és süket volt rá (mint a jövendőmon-

dásra A CIGÁNYASSZONY című versben) vagy éppen arról van szó, hogy az epifánia csak az ő autoritatív tudatában villanhat föl? Végleges válasz nem adható, mivel a lírai én sem tudja a választ.

A kötet újraírás; mint Susan Bassnett cikkében olvashatjuk: lényege szerint ugyanúgy fordítás, mint az utolsó előtti Hughes-kötet, a TALES FROM OVID. Újraírja (vagy fordítja) Plath naplóját, verseit (sok helyütt szövi újra például a híres APU szárait), de saját korábbi költeményeit is. Ilyen a NÁRCISZOK, amely első változatában is újraírás volt: William Wordsworth TANCOLÓ TŰZLILLOMOK-jának XX. századi olvasata. Az új változat visszavezet az eredeti élményhez, s így végső soron olyan viszonyban van az első változattal, mint a Wordsworth-vers Dorothy Wordsworth naplójának azzal a híres bejegyzésével, amely ugyanazt az élményt írja le.

Ha a kötet „fordítás”, akkor a magyar változat a fordítás fordítása. Általában véve színvonalas munka. Szokatlan ugyan, hogy egy ennyire koherens, akár posztmodern regényként is olvasható művet nem egyetlen fordító ültetett át magyarra, nagyobb stílusterések azonban nem érezhetőek. A tizenegy fős csapat (mindegyikük kiváló költő és műfordító) alázattal és nagy mesterségbeli tudással végezte feladatát, így az egymástól eltérő alkatú szerzők is homogén művet hoztak létre. Ennek legfőbb erénye az alkotó újratemtés; szolgai fordítás egyáltalán nem fordul benne elő.

A versfordítás általában akkor sikeres, ha „másodlagos” voltában is eredetinek érezzük, s ha ily módon a magyar irodalom részévé válik. Ennek egyik nyilvánvaló jele az, hogy visszhangzik benne a magyar költészet. Érdeemes megfigyelni például, ahogyan A ZSÁKMÁNY egyik metaforáját Lázár Júlia visszaadta. Az eredeti részlet így szól: „*Your effort to cry words / Came apart in aired blood*”, a magyar változat pedig: „*Szólni próbáltál, / Alvadt vérdarabok peregetek*”. A fordító megváltoztatta a szintaxist, az eredeti szókép lehetséges megfelelői közül pedig azt választotta, amely (amellett, hogy pontosan megfelel az eredetinek) József Attila ÓDÁ-ját is felidézi. Más esetekben a magyar szöveg analizálja, részekre tagolja az eredeti (csak kulturális kontextusban érthető) kifejezését. A „*Bloomsday*” az angolszász kultúrában járatosak számára jól ismert emléknap: június 16., az a nap, amelyen James Joyce ULYSSES-

játszódik. A RÓZSASZÍN KÖTÖTT RUHA című versbe azonban úgy illeszkedik a szó, hogy a *bloom* eredeti jelentését is fölidézi, ezért döntött helyesen Géher István, amikor így fordította: „*Joyce-nap. Virágnap*”. Ez már csak azért is indokolt, mert ezzel a nevet eredeti magyar megfelelőjéhez vezette vissza. Ugyancsak nála találhatunk szép példát a XIV. századi nyelv fiktív újratemtésére: „*Midewm Aprilis ezesen esewz le / Az Martiusnak zaraz giewkerere...*” (CHAUCER).

Az összkép azonban néhány kedvezőtlen vonást is mutat. Tandori Dezső szövegeiben több helyen is maradtak csiszolatlan, nehezen érthető részek, sőt félrefordítás is. Az IRODALMI ÉLET végén például érthetetlen, hogy a „*heavy as a graveyard*” kifejezésből hogyan lett a szemantikailag és szintaktikailag egyaránt suta „*temetőben / Így*”, holott a hasonlat jelentése: „*súlyosan, mint egy temető*”. Ugyanilyen mesterkélt hangzik a „*Tears were no good*” megfelelőjeként a „*Könnyek / Hiába*” („*a könnyek nem segítettek*” helyett), és az eredeti sorszerkezet megváltoztatását sem indokolja semmi (mint az előző példában sem). Hasonlóan különös a „*not for any future*” fordítása is: „*semmi jövőért*” (HORGASZTÉG). Ezek a pontokon megtörik a kötet főntebb méltatott egységessége.

Mások fordításában következetesen visszatérő hiba, hogy az eredeti szöveg provokatív „*your children*”-féle szerkezetéből egyszerűen „*gyerekek*” lett. Ezzel tompult az a dühösen vádaskodó hang, amely a fikcióként újratemtett önéletrajtot nagymértékben meghatározza.

A szerkesztői és fordítói jegyzetek jók és fontosak, de esetlegesek. Sokkal több elkel volna belőlük, hiszen a kötet föltehetőleg olyan olvasóknak szól, akik nem tudnak (vagy csak keveset tudnak) angolul, következésképpen nem ismerhetik azt az alaptörténetet, amely nélkül nehéz közel férkőzni ehhez a szöveghez. Ha lesznek későbbi kiadások (remélem, lesznek), azokat érdemes lenne bővebb jegyzetanyaggal, elő- vagy utószóval, valamint bibliográfiával kiegészíteni.

A SZÜLETÉSNAPI LEVELEK kultuszkönyv, levéregény, önvallomás egyszerre. Bárhogyan olvassuk is, töméntelen ellentmondásba botlunk. Valószínűleg nem ez bizonyul majd az életmű csúcásának, de éppen nyugtalanító jellege miatt még sokáig újraolvasásra fog ösztönözni.

D. Rác István

KÉT BÍRÁLAT EGY KÖNYVRŐL

Michael Oakeshott: Politikai racionalizmus
Fordította Kállai Tibor, Szentmiklósi Tamás, szerkesztette és a bevezetőt írta Molnár Attila Károly
Új Mandátum, 2001. 532 oldal, 3000 Ft

I

TÖPRENGÉSEK A POLITIKAI RACIONALIZMUSRÓL

Az 1990-ben elhunyt Michael Oakeshottot lehet nagyon szeretni vagy nagyon utálni, de szinte képtelenség a hívős tárgyilagosság szenttelenségével tanulmányozni. Minden bizonnyal ez magyarázza Oakeshott megítélésének szenvedélyes szélsőségességét is. Oakeshottot értelmezték már neoburkeánusként és neohegeliánusként; van, aki Burke óta a legnagyobb angolszász politikai gondolkodónak tekinti, és van, aki szerint a London School of Economics professzori címét legfeljebb a lóversenyről írott könyvével érdemelhette ki. Egyesek Friedrich Hayekkel, mások Karl Popperrel sorolják egy táborba. Van, aki a Margaret Thatcher nevével fémjelezett konzervativizmus értelmi szerzőjének tartja, sőt újabban akadnak olyanok is, akik az ifjabb, W. Bush politikában megnyilvánuló „öszönös konzervativizmusát” gyakorlatban alkalmazott oakeshotti filozófiának tekintik. Néha már azt is nehéz eldönteni, hogy mi számít méltatásnak és mi becsmérésnek.

Oakeshott annak ellenére a huszadik század egyik legvitatottabb politikai filozófusa, hogy írásainak zömében szinte mindig a racionalizmussal – a racionalizmus ismeretelméletével, a racionalizmus politikai filozófiájával és a racionális államelmélettel foglalkozik. Az 1962-ben megjelent POLITIKAI RACIONALIZMUS meglehetősen színes esszégyűjtemény. A kötetben egybegyűjtött tizenhat írás között található tanulmányokat, kritikát, kultúrtörténeti esszét, vallomásszerű esszét, sőt egyetemi székfoglaló beszédet is. A könyv jelentősége éppen abban áll, hogy egyrészt bemutatja az 1933-ban megjelent EXPERIENCE AND ITS MODES című első nagy mű ismeretelméleti vizsgálódásait, másrészt megalapozza az 1975-ben napvilá-